

تاریخ: ۲۰۲۴/۰۲/۱۲

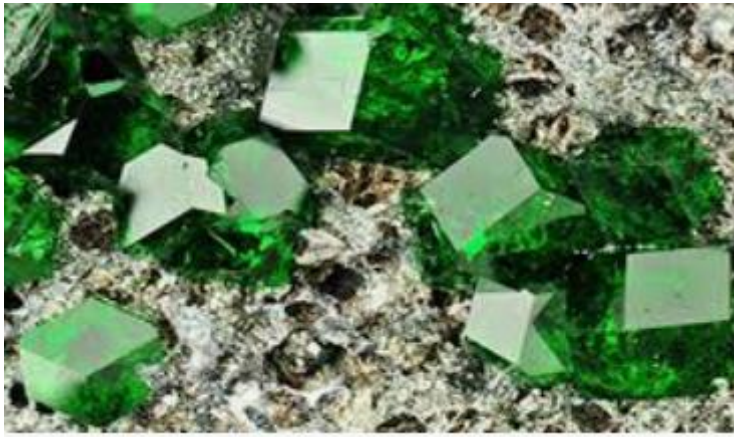
بخش: تجارت داخلی و خارجی

نویسنده: سیدعظیم حسینی

سنگهای قیمتی و نیمه قیمتی

انسانها احجار و منرالها را از ازمینه خیلی قدیم به اینطرف یعنی عصر حجر(دوره سنگ) شناخته و مورد استفاده قرار

داده اند. چنانچه انسانهای اولیه اکثراً افزار و سامان آلات کارآمد زندگی خود را از احجار تهیه می نمودند. احجار و منرالهای قیمتی و نیمه قیمتی، مقبول و رنگه مانند زمرد، یاقوت، لاجورد، الماس و غیره را جهت ساختن اشیای زینتی و آرایشی قیمتی و احجار نرم از قبیل مرمر، سنگ گچ و انواع گِلها را درمجسمه سازی بکار می بردند. گروپ احجار نیمه قیمتی- تزئینی که اکثراً بنام گروپ

احجار نیمه کریمه نیز یاد میشوند از جمله مواد معدنی غیر فلزی بوده، آنها از زمرة احجاری اند، که دارای خصوصیات

عالی فزیک، از قبیل رنگ مقبول، شفافیت، ضریب انکسار بلند، خالص بودن، جلا، درجه سختی بلند، تولید رنگهای مختلف تحت اشعه نور عادی و مقاومت کیمیاوی میباشد. با در نظر داشت تحقیقات متخصصین قبلی تا اکنون به تعداد بیشتر از (۲۸۰۰) نوع منرالها تشخیص و تثبیت شده که از آنجمله در حدود (۲۰۰) نوع آن به حیث احجار قیمتی، نیمه قیمتی و زینتی ارزیابی و تقسیم بندی گردیده که از جمله منرال الماس و زمرد اصیل ترین حجر قیمتی در بین دیگر منرالها قبول و تعیین شده است. به عقیده بعضی از دانشمندان در حدود پانزده نوع از این احجار یا سنگها تقریباً (۹۰۰۰) سال قبل شناخته شده بود، که سنگهای قیمتی اولیه زیاد

تر مربوط گروپ کوارتز بودند. بعد ها (۲۰۰۰ سال ق.م) زمرد، یاقوت (۵۰۰ تا ۶۰۰ ق.م) و الماس (۴۸۰) سال قبل از میلاد، شناخته شده و مورد استفاده بشر قرار گرفته است. باید تذکر داد که منظور از سنگهای قیمتی (Precious)

(Stone) و نیمه قیمتی (Semi Precious Stone) در اینجا منرالهای غیرفلزی اند، که برای مقاصد تزئین و به حیث جواهرات مورد استفاده دارند. البته این سنگها یا بعبارة دقیقتر منرالهایی اند که در ساحات صنعتی نیز مورد استعمال بیشمار دارند. سنگهای که بعد از استخراج به اشکال و انواع مختلف تراشکاری و پالاش شده و به حیث جواهرات مورد استفاده قرار می گیرند بنام (Gems) جیمز (نگینه ها) یادشده و ساحه وسیعی را در بازار های تجاری جهان اخذ نموده اند. علاوهً چهارنوع سنگ قیمتی مربوط به نسل زنده جانها (اجسام حیه) میباشد که بنام احجار قیمتی اورگانیکی یاد میشوند. از جمله مروارید و مرجان احجار قیمتی هستند که منشاء حیوانی داشته و در ابحار و خشکه هائیکه قبلاً رژیم بحری داشته اند بمشاهده رسیده، پیدا می کردند. کهربا (Amber) حجری است که از فوسیل های درختهای قدیمی که مربوط به خاندان کونیفر (Conifer) میباشد و از آنها صمغ ترشح گردیده باعث تشکل کهربا میگردد. ۷ افغانستان از لحاظ موقعیت جغرافیائی و داشتن منابع سرشار طبیعی از اهمیت خاصی در قلب آسیا بر خوردار می باشد. کشور عزیز از نگاه جیولوجی منطقه یی به کمربند چین و تاب خورده بحیره مدیترانه یا آلپ - همالیا و ساحه محاط کننده آن از طرف شمال یعنی پلیت توران ارتباط داشته، که دارای معادن متنوع و دست نخورده می باشد. افغانستان در حالیکه تا هنوز از نگاه مطالعات جیولوجیکی و بالاخص جیولوجی بشکل دقیق و همه جانبه مطالعه نشده، از لحاظ موجودیت منابع طبیعی احجار قیمتی و نیمه قیمتی - تزئینی و زینتی یک کشور بسیار غنی بشمار می رود. احجار قیمتی در صنایع زیورسازی (حکاکی) برای ساختن انگشتر، گوشواره، لاکت، دستبند، گلوبند و احجار نیمه قیمتی (زینتی) برای ساختن مجسمه، ظروف نمایشی

(زینتی) و همچنان برای تزئین تعمیرات و ساختمانها نیز بکار میرود. احجار قیمتی چون در طبیعت کم پیدا میشود، بنابراین ارزش زیاد دارند و علاوهً در زمان های قدیم مردم به ارتباط احجار قیمتی چنین عقیده داشتند، که احجار قیمتی (سنگهای قیمتی) برای انسانها خوشبختی را ابار آورده و همچنین در صورت داشتن آن میتوان از امراض مختلف جلوگیری کرد. بنابراین انسانها در سابق همیشه دستبند و یا لاکت کردن از آنها میساختند. گذشته از آن نظر به عقیده که نزد آنها موجود بوده، به هر یک حجر قیمتی یک خاصیت مشخص را مرتبط

دانسته که ذیلاً از آنها تذکر بعمل میآید: امیتیسیت سنگی میباشد که به صاحب خود خوشبختی را بارمی آورد. ببریل امراض

چشم رامعالجه میکند، همچنان در جلب توجه عاشق مؤثر است. زمرد اسپران را آزاد ساخته و کشتی را از طوفان نجات میدهد. روبین (یاقوت) خونریزی را متوقف میسازد. سنفیر (لیلم) در موقع گزیدن گزدم تسکین آوراست. اوپال (عقیق) سنگ بدبخت میباشد. فیروزه (ترکیوس) خوشبختی را بار می آورد. نفریت امراض کرده و جگر را علاج مینماید. لاجورد

تشنجات روحی و مالیخولیائی را سریعاً شفا میدهد. ۱۰ احجار قیمتی و احجار نیمه قیمتی که گاهی احجار کریمه و نیمه کریمه نیز به آنها اطلاق میگردد، با رنگ های جالب و زیبایی خیره کننده که دارند، در افغانستان از زمانه های خیلی قدیم به اینطرف شناخته شده و مورد دلچسپی خاصی قرار داشته است.

موضوع شناسایی و صورت استفاده گروپ احجار قیمتی و نیمه قیمتی به حیث اشیای زینتی و

جواهراتی در افغانستان قدامت طولانی و تاریخی داشته، که صورت استفاده از آنها به هزاران سال قبل میرسد. در اینجا بمنظور بهتر توضیح کردن تاریخچه مطالعاتی و صورت استفاده گروپ احجار قیمتی و نیمه قیمتی در افغانستان، ما میتوانیم آنرا به سه مرحله تقسیم بندی نمائیم:

مرحله اول آن که بیشتر متکی به اسناد ادبی، تاریخی کهن و حفريات باستان شناسی میباشد. از پنجهزار سال قبل تا سال (۱۸۸۰ م) را دربر می گیرد. که از این مرحله کدام آثار مطالعاتی و تحقیقاتی بجا نمانده، اما آثار و علایمی در اثر حفريات باستان شناسی بدست آمده که نمایانگر صورت استفاده وسیع انسانهای همان زمان از احجار قیمتی و تزئینی میباشد. چنانچه صورت استعمال و استفاده یاقوت جگدک در آتشکده زردشت که بقایای آن در ولایت بلخ آشکار

گردیده بدست آمده و همچنان استفاده لاجورد بدخشان در مقبره فراغه مصر میتواند بهترین نمونه و مثال برای توضیح این موضوع گردد. علاوه مؤرخین همگام سکندر کبیر (آرین، کوینتس کریتوس، دیادوریوس، سکولوس، جستین و پلوتار) جغرافیا دانان (ستاربو و کلودیوس پتلمی، پولی مات و بلنی ایلدر)، همه از معادن بدخشان حکایت کرده اند. باختر، قسمت شرقی مدنیت یونان و همچنان آن منطقه از آسیای مرکزی رابرجسته میسازد، که مدنیت های اشغالگر چون ایران، مغل، هند و دیگران نتوانستند آنرا بصورت کل در انقیاد خود در آورند. شهر بلخ باستانی زمانی دارای بار و برج شد که بابل

هنوز از خرابه ها خود سر بر نه افراشته بود. واژه یا اصطلاح دورگه کلتور از خصوصیات تاریخ باختر است، که اهمیت تاریخی و اقتصادی آنرا بصفت یک چهارراه اقتصادی بوضاحت برملا میسازد. شواهدی در دست است که نشان میدهد، ارتباط طولانی تجارتي میان آسیای مرکزی و مدنیت های دیگر چون بین النهرین، مصر، هند و امپراتوری های دیگر در سده پنجم ق.م موجود بود، که از مرکز پر ترافیک لاجورد میگذشت. هفت قرن بعد تزار روس توتنه سنگهای مقبول کبود و آبی را از تجار افغانی و سمرقندی بدست آورد که نسبت به نوع جهیل بایکال آن رجحان داشت. ۱۱ چنانچه ستون های

از لاجورد در موزیم آرمیتاژ شهر سانکت پترزبورگ همین حالا موجود است. مرحله دوم که از سالهای (۱۸۸۰ - ۱۹۵۵) میلادی رادبرر میگیرد، درین مرحله مطالعات و تحقیقات بالای احجار قیمتی و تزئینی شکل منظم و سیستماتیک را نداشته، در طول این مدت مطالعه پراکنده پگماتیک های حاوی احجار قیمتی و سایر مظاهر معدنی گروپ احجار قیمتی بشکل عمومی از جمله (زمرد، یاقوت، کونیست، تورمالین و لاجورد) توسط یکعه متخصصین

صورت گرفته است. چنانچه از سال (۱۸۸۰) میلادی به این طرف استخراج دولتی لاجورد بدخشان و در دوره سلطنت امیر عبدالرحمن بصورت اوسط سالانه سه هزار سیصد و شصت کیلوگرام لاجورد استخراج میگردید که در اسناد تاریخی نیز از آن تذکر بعمل آمده است.

مرحله سوم مطالعه احجار قیمتی از سال (۱۹۵۵) میلادی بعد از تاسیس ریاست سروی جیولوجی و معادن آغاز گردیده که درین پروسه مطالعات و تحقیقات بالای گروپ احجار قیمتی و نیمه قیمتی - تزئینی نسبتاً شکل منظم را بخود گرفته است. در سال (۱۹۶۰) میلادی توسط هانگر معلوماتی در مورد مظاهر معدنی بیریل که مشابه به زمرد بوده و در قریه مکنی به ساحل چپ دریای پنجشیر (ساحهء کانههای امروزی زمرد دار مکنی) موقعیت دارد، ارائه گردیده است. ۱۲ انکشاف ساحات حاوی این گروپ احجار و معادن آنها بطور عمده در قسمت های شرقی و شمال شرقی افغانستان، در سلسله کوه های جنوب شرقی هندوکش در منطقه نورستان و هم در سلسله کوه های شمالی هندوکش در قسمت بدخشان مشاهده می گردد. علاوه میتوان از ساحاتی که دارای کانسنتریشن احجار نیمه قیمتی - تزئینی و معادن آنها میباشد در قسمت های مرکزی، جنوب، جنوب غرب و جنوب شرق افغانستان موقعیت دارند، یادآوری کرد. ۱۳

سنگهای نیمه قیمتی که بر علاوه تهیه اشیا زینتی، در زینت بخشیدن تعمیرات (بخشهای خارجی و داخلی) بکار میروند درین اواخر راه صادرات آن به خارج باز گردیده است. البته اگر استخراج سنگهای نیمه قیمتی بخصوص سنگ رخام، سنگ مرمر سفید و سیاه با استفاده از تکنالوژی جدید و بشکل تخنیکی انجام گردد، سطح مؤثریت استفاده از این معادن ارتقاء

و عواید بیشتر را به خزانه دولت واریز میکند. درین اواخر احجار صنف بندی جدید احجار قیمتی توسط عالم شوروی سابق ای. یا. کیفلینکو در سال ۱۹۸۳ صورت گرفته است. موصوف در صنف بندی خویش قیمت احجار را در بازار و موارد استعمال آنها را مد نظر گرفته است. ای.

یا. کیفلینکو تمام احجار رنگه و قیمت دار را به سه گروپ عمده قرار ذیل تقسیم مینماید:

۱ - گروپ احجار قیمتی

۲ - گروپ احجار نیمه قیمتی - تزئینی

۳ - گروپ احجار زینتی یا تزئینی

موصوف احجار قیمتی را به قطارهای ذیل جدا مینماید:

قطار اول : الماس، زمرد، روبین

(یاقوت)، سفیرآبی

قطار دوم : الکساندریت، سفیر نارنجی، بنفش

وسبزاوپال

قیمتی سیاه رنگ، ژادینیت قیمتی.

قطار سوم: دیمانئونید، شپینل، اوپال قیمتی سفید و سرخ، آتشی، اکوامارین، توپاز،

رودونیت، تورمالین،

قطار چهارم: کریزولیت، سیرکون، بیریل زرد، سبز و گلابی، کونیست، فیروزه، امینست، پیروپ، الماندین، سنگهای مهتابی و سنگهای آفتابی، کراسیوپراس و سترین.

نظر به مشخصات صنف بندی های فوق الذکر و معیار های قبول شده علمی (خصوصیات فیزیکی، کیفیت، ارزش، گسترش انتشار، مود و موارد استعمال)، تمام احجار قیمتی و رنگه تثبیت شده را به سه گروپ طور ذیل تفکیک و تصنیف نموده اند:

گروپ احجار قیمتی

گروپ احجار نیمه قیمتی - تزئینی

گروپ احجار زینتی یا (تزئینی). ۱۴

صادرات سایر مواد و محصولات معدنی به شمول سنگهای قیمتی طی سالهای ۱۳۹۸ الی ۱۴۰۰

شماره	سال	مقدار به تن	ارزش به هزار دالر
۱	۱۳۹۸	۱۵۴۷	۲۰۴
۲	۱۳۹۹	۱۰۰۸	۱۴۶

۷۶۳۸	۲۷۱۴۲	۱۴۰۰	۳
۷۹۸۸	۲۹۶۷۹	مجموع سه سال	۴

طی سال ۱۳۹۸ الی ۱۴۰۰ در مجموع به مقدار ۲۹.۶۸ هزارتن به ارزش ۷.۹۹ ملیون دالر سایر مواد و محصولات معدنی به شمول سنگهای قیمتی صادر گردیده است که جزئیات آن در جدول فوق، ذکر گردیده است. ختم

صادرات مواد و محصولات معدنی به شمول سنگهای قیمتی طی سالهای ۱۳۹۸ الی ۱۴۰۰

شماره	سال	مقدار به تن	ارزش به هزار دالر
۱	۱۳۹۸	۱۱۲۹۶۶۳	۸۷۴۳۷
۲	۱۳۹۹	۱۷۶۹۱۵	۱۵۷۶۹
۳	۱۴۰۰	۲۰۳۸۸۰۸	۱۷۰۳۶۳
۴	مجموع سه سال	۳۳۴۵۳۸۶	۲۷۳۵۵۹

طی همین دوره در مجموع به مقدار ۳۳۴۵.۳۸ هزارتن به ارزش ۲۷۳.۵۶ ملیون دالر مواد و محصولات معدنی به شمولزغال سنگ، سنگ مرمر، سنگ تلک و سنگهای قیمتی صادر گردیده است که جزئیات آن در جدول فوق، ذکر گردیده است.

نوت: منرالها یا سنگهای قیمتی ونیمه قیمتی هر یک به طور جداگانه به معرفی گرفته می شود.

Source of photos: https://www.google.de/advanced_image_search
[/http://www.afghan-academic.com](http://www.afghan-academic.com)

منبع: (ترین) سرمحقق داکتر نجم الدین، معادن احجار نیمه قیمتی

ارقام: اداره مرکزی احصائیه ومعلومات سالنامه احصائیه ۱۴۰۰

به صفحه قاموس کبیر افغانستان خوش آمدید
تیم بنیان گذار این قاموس آرزو دارد، داشته های این گنجینه که نمایانگر اصالت افغانستان باستان است شما را تا حد لازم مدد
رساند